
CS-VERSLAG – RIEN DE RUIJTER

Opnieuw een rijk gevuld CS-verslag met oudere meldingen, nieuwe meldingen en een paar duikwaarnemingen. Dit verslag kwam tot stand door meldingen van: Mart Karremans, Gerrit Doeksen, Jasper schaaaf, Isolde Jansen, Ellen van der Niet, Marion Jäger, Wil Schipper, Petra Sonius, Wilbert Kerkhof, Marianne Ottervanger, Sieneke Langelaan, Arie Twigt, Strandwacht Petten, Wim Kruiswijk, Kees Peeters, Hannie Kroonsberg, Patrick Van Moer, Jurgen Memelink, Valentin Engelbos en mijzelf.

WIERNEN

Een paar waarnemingen uit de getijdenpoel bij Neeltje Jans kreeg ik van Mart Karremans. Hij was daar op 13-01 met de SWG-groep Waterweg Noord. Hij meldde *Antithamnion hubbsii*, *Callithamnion hookeri* (fig. 1), ijl buiswier *Polysiphonia stricta* (fig. 2), kwastwier *Pylaiella littoralis* en *Trilliella intricata* (fig. 3). Gezaagde zeeëik *Fucus serratus* werd op 06-02 gevonden door Sieneke Langelaan bij Langevelderslag.

Figuur 1. *Callithamnion hookeri*, een soort boompjeswier (foto: Mart Karremans).

Figuur 2. Ijl buiswier *Polysiphonia stricta* (foto: Mart Karremans).

Tijdens mijn verblijf op Terschelling van 3 t/m 6 maart was ik op 03-03 samen met Gerrit Doeksen op het strand tussen paal 13 en 28. Bij alle strandopgangen staan grote bakken waarin nog steeds allemaal rommel wordt verzameld dat door mensen op het strand wordt opgeraapt. Na het overboord slaan van containers in januari van dit jaar spoelt er nog van alles aan, zoals afstandbedieningen en de bijbehorende tv's. Maar ook lag er in één van de bakken een bos touw met daarin een paar takken vezelwier *Cystoceira baccata*. Op dit wier groeide weer een aantal roodwieren zoals *Plocamium cartilagineum*, *Callithamnion tetragonum*, *Ceramium echionotum*, *Cryptopleura ramosa* (fig. 4) en cf. *Calliblepharis jubata*. Tussen het touw zat ook een klein takje gaffelwier *Dictyota dichotoma*. Aan de buitenkant van een plastic bak zaten rood horentjeswier *Ceramium virgatum* en donker buiswier *Vertebrata (Polysiphonia) fucooides*.

Figuur 3. *Trailliella intricata*
(foto: Mart Karremans).

Figuur 4. Rood kroeswier, *Cryptopleura ramosa*
(foto: Rien de Ruijter).

Op 04-03 was ik op het Groene strand (westpunt van Terschelling, naast de haven) en daar lag in de vloedlijn veel wier, zoals knotswier *Ascophyllum nodosum* (met daarop klein buiswier *Vertebrata lanosa*), blaaswier *Fucus vesiculosus*, hauwwier *Halidrys siliquosa*, Japans bessenwier *Sargassum muticum* en viltwier *Codium fragile*. Tussen deze bossen wier zat ook een aantal bosjes veelvertakt pluimwier *Dasysiphonia japonica* en knoopwier *Gracilaria gracilis*.

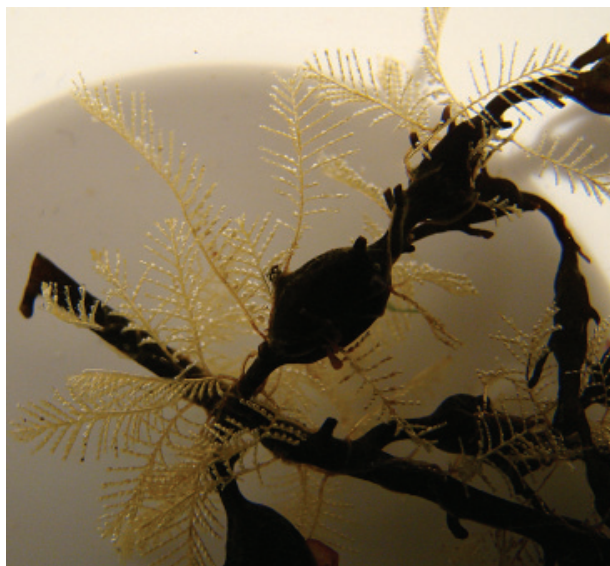
HOLTEDIEREN

Op de al genoemde tak vezelwier gevonden op Terschelling op 03-03, zat ook een groot aantal kolonies van de zeepluim *Aglaophenia pluma*

(fig. 5). Tussen de bossen wier van het Groene strand zaten heel veel kolonies van de zeecypres *Sertularia cupressina*.

WEEKDIEREN

Van Jasper Schaaf kreeg ik weer zijn jaaroverzicht van de meest opmerkelijke vondsten die hij deed tijdens zijn zoektochten langs onze kust. Zo vond hij op 15-02-18, 23-03-18 en 28-04-18 een slotfragment van de zwinkokkel *Venericor planicosta* bij paal 108 op de Zandmotor. Op 26-06-18 was Jasper op Schiermonnikoog en daar vond hij bij paal 11 o.a. een eierschelp *Gastrana fragilis*, een wulk *Buccinum undatum* met een opmerkelijke structuur op de windingen (fig. 6) en een gekielde noordhoren *Neptunea despecta*. Een eindje terug bij paal 7 had hij ook al een hoorn van deze soort opgeraapt en bij paal 12 vond hij een noordhoren *Neptunea antiqua* met een wat afwijkende vorm (fig. 7). Half augustus 2018 werd Terschelling bezocht en vond hij o.a. 2x paardenzadel *Anomia ephippium*, 1x artemisschelp *Dosinia exoleta*, 1x schaalhoren *Patella vulgata*, 2x meschede *Solen marginatus* (gave kleppen), 3x geruite tapijtschelp *Ruditapes decussatus* en een fragment van een brede strandschelp *Mactra glauca*. Begin oktober 2018 was Ameland aan de beurt voor een bezoek en daar verzamelde Jasper o.a. 1x ovaal nonnetje *Macoma calcarea*, 1x klein tafelmesheft *Ensis minor*, 2x noordse cirkelschelp *Lucinoma borealis*, 1x eierschelp *Gastrana fragilis*, 3x tere hartschelp *Acanthocardia paucicostata* (+ 4 fragmenten), twee kleppen en zeven fragmenten van de stevige hartschelp *Arcopagia crassa*, 3x paardenzadel *Anomia ephippium* en een pelikaansvoet *Aporrhais pespelicani*. Ellen van der Niet meldde op 18-01 een doublet met schelpdier van de Noorse hartschelp *Laevicardium crassum* en een stukje van een eikraag van de tepelhoren *Euspira catena* op het strand bij Noordwijk. Een dag later was Ellen samen met Marion Jäger en Wil Schipper op het strand bij Langevelderslag en daar vonden ze de tepelhoren zelf, huisjes met schelpdier, en Marion

Figuur 5. Zeepluim *Aglaophenia pluma* (foto: Rien de Ruijter).

raapte nog een mooi exemplaar van een noordhoren *Neptunea antiqua* op. Nog een dag later, op 20-01, liep Ellen samen met Jonneke de Jager een strandwacht tussen Katwijk en Noordwijk en daar vonden ze o.a. twee doubletten van de gedoornde hartschelp *Acanthocardia echinata*, waarvan één leeg en één met schelpdier.

Figuur 6. Wulk *Buccinum undatum* met opmerkelijke structuur (foto: Jasper Schaaf).

Figuur 7. Noordhoren *Neptunea antiqua* met afwijkende vorm (foto: Jasper Schaaf).

Arie Twigt vond van deze laatste soort ook een leeg doublet op 31-01 bij Katwijk. Verder lag het strand vol met grote banken van de Amerikaanse zwaardschede *Ensis leei*. Hierin vond hij ook zeven doubletten, waarvan één met vleesresten, van de Noorse hartschelp *Laevicardium crassum*, een doublet van de strandgaper *Mya arenaria*, een doublet van de afgeknotte gaper *Mya truncata* en een doublet met schelpdier van de Filipijnse tapijtschelp *Ruditapes philippinarum*. In een fijn aanspoelsellijntje vond hij $\pm$ 30x muizenootje *Myosotella myosotis*, 2x meertandig muizenootje *Myosotella denticulata* en 1x wit muizenootje *Leucophytia bidentata*.

Van Sieneke Langelaan kreeg ik op 06-02 ook een aantal leuke meldingen van het strand bij Langevelderslag, zoals een doublet van de kokkel

Cerastoderma edule, een bonte mantel *Mimachlamys varia* en een verse ruwe boormossel *Zirfaea crispata*: een doublet met restant van de siphobuis (fig. 8). Van 14-02 meldde Sieneke van deze locatie een leeg doublet van de gedoornde hartschelp *Acanthocardia echinata*, een wijde mantel *Aequipecten opercularis* en een paardenzadel *Anomia ephippium*. Op 21-02 vond ze daar twee doubletten van de Noorse hartschelp *Laevicardium crassum* (1x gaaf, 1x beschadigd), twee levende fuikhorens *Nassarius reticulatus*, twee levende gewone tepelhorens *Euspira catena* en een levende glanzende tepelhoren *Euspira nitida*.

Figuur 8. Ruwe boormossel *Zirfaea crispata* met restant siphobuis (foto: Sieneke Langelaan).

Een vers doublet (met vleesresten) van de grote zwaardschede *Ensis magnus* werd op 03-02 bij Langevelderslag gevonden door Ellen van der Niet. Ze meldde daarbij dat deze soort daar opeens veel vaker gevonden wordt (fig. 9) en vraagt daarbij of dat een trend is langs onze kust. Dat lijkt inderdaad het geval, want ik kreeg veel meer meldingen van verse kleppen en doubletten. Wilbert Kerkhof vond ze op verschillende plaatsen, Sieneke Langelaan meldde ze en ikzelf vond een doublet bij Bergen aan Zee.

Wilbert meldde nog aan aantal vondsten. Zo raapte hij op 18-01 op het strand tussen IJmuiden en Zandvoort een recent lijkende bolle klep van

de grote mantel *Pecten maximus* op. Op 20-02 was hij ook nog even op de 2^e Maasvlakte en verzamelde daar nog 15x grote astarte *Astarte borealis* en 4x geplooidde zonneshelp *Gari fervensis*.

Door de zeer harde zuidwestenwind was het begin maart niet altijd even prettig op het strand. Maar op 05-03 scheen ook de zon en dus trokken Gerrit Doeksen en ik naar het strand bij paal 19. Er lagen geen aanspoelselbanken meer zoals op 03-03 (miljoenen juveniele doubletjes van de Amerikaanse zwaardschede *Ensis leei*, tot ± 4 cm groot). Dus liepen we een stukje naar het noorden langs de vloedlijn. Veel lag er niet, maar Gerrit zag wel een gave klep van de pleistocene strandschelp *Maetra plistoneerlandica* (65x57 mm) en een groot fragment van een messchede *Solen marginatus* dat bij het oprapen helaas nog meer fragmenteerde.

Figuur 9. Grote zwaardschede *Ensis magnus* (foto: Ellen van der Niet).

In een wat oudere vloedlijn lagen veel stukken veen en dus besloten we eens te kijken of we de kleine boormossel *Barnea parva* konden vinden. Bij het vierde stuk veen was het al raak. We hebben heel wat stukken veen opengebrouwen en zo nu en dan zat er wat in, zoals een paar vervormde doubletten van de tapijtschelp *Venerupis senegalensis* forma *perforans*. In enkele brokken zaten doubletten van de Amerikaanse boormossel *Petricola pholadiformis*. Ter hoogte van paal 16.400 lag een enorm stuk veen dat behoorlijk ondergestoven was. Er waren wel boorgaten te zien en dus begonnen we er maar eens in te hakken met een mes. Uiteindelijk vonden we 13 doubletten van de kleine boormossel *Barnea parva*, 10-tallen doubletten van de witte boormossel *Barnea candida* (vele met schelpdier

en 3e schelpstuk) en de ruwe boormossel *Zirfaea crispata*. We vonden één van de kleppen wel wat groot voor een kleine boormossel en dat bleek ook wel bij thuiskomst, want na het afspoelen bleek dat een halfwas klep (64 mm) van de grote boormossel *Pholas dactylus*. Helaas hebben we de andere klep niet gevonden want het moet een doublet geweest zijn. Zo vonden we dus alle vertegenwoordigers van de familie Pholadidae die we in ons land kunnen vinden in één stuk veen (fig. 10).

Figuur 10. Kleine boormossel *Barnea parva*, witte boormossel *Barnea candida*, ruwe boormossel *Zirfaea crispata* en (links) de grote boormossel *Pholas dactylus* (foto: Rien de Ruijter).

Wim Kruiswijk was op 14-03 ondanks de nog steeds aanwezige harde zuidwestenwind op het strand tussen Zandvoort en Langevelderslag en vond daar ± 100 eikragen van de Tepelhoren *Euspira catena* (fig. 11). Gerrit Doeksen en ik vonden er op 05-03 ook al een paar op Terschelling.

Via Frank Perk kreeg ik ook een paar meldingen van duikers. Zo zag Patrick Van Moer op 08-11-18 bij Stavenisse een harlekijnslak *Polycera quadrilineata* met melanisme (fig. 13) en op 13-11-18 bij Drieschor een slanke rolsprietslak *Hermaea bifida* (fig. 12). Ook Jurgen Memelink zag de harlekijnslak tijdens een duik bij Drieschor op 26-02-19.

Figuur 11. Eikragen van de Tepelhoren *Euspira catena* (foto: Wim Kruiswijk).

Figuur 12. Slanke rolsprietslak *Hermaea bifida* (foto: Patrick van Moer).

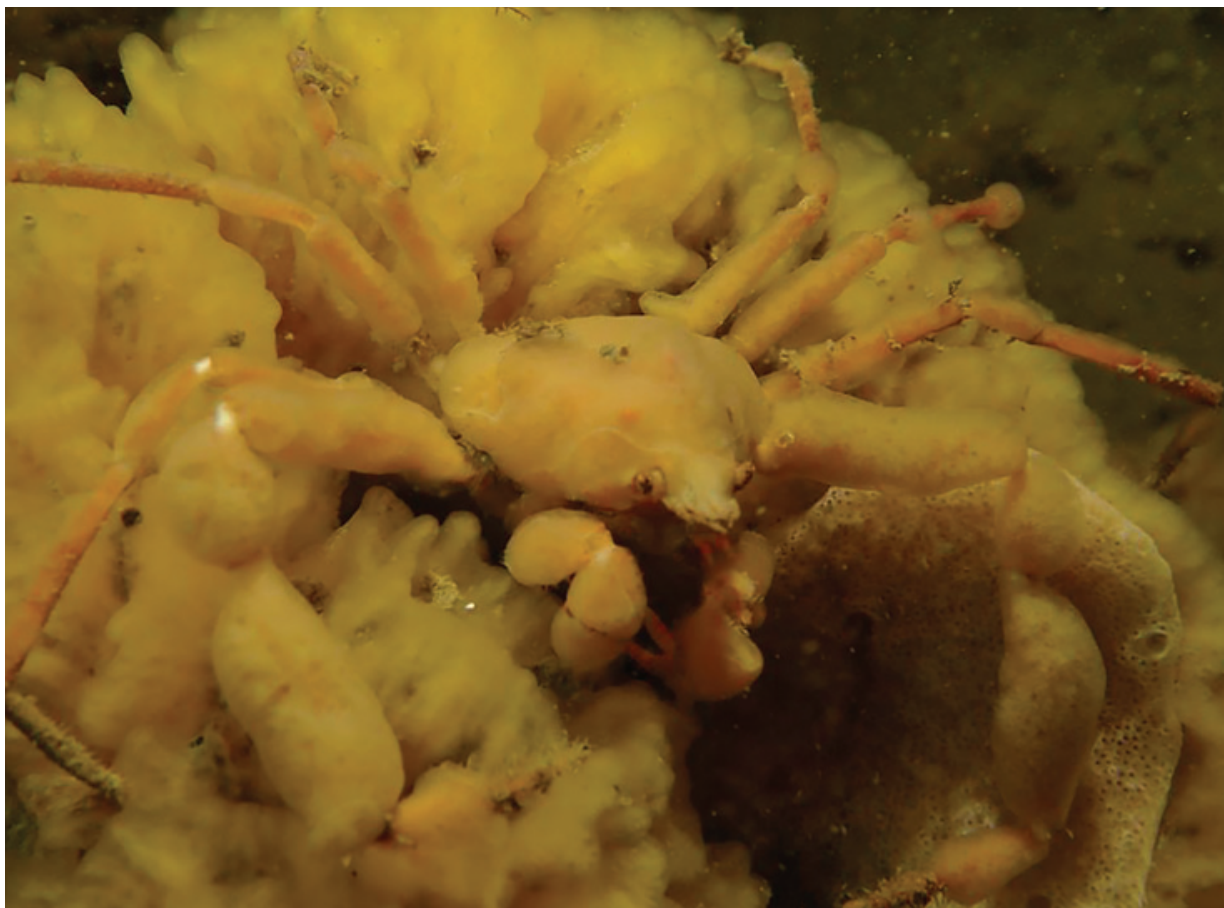

Figuur 13. Harlekijnslak *Polycera quadrilineata* met (gedeeltelijke) melanisme, het tegenovergestelde van albinisme (foto's: Patrick van Moer).

KREEFTACHTIGEN

Op 05-12-18 zag Valentin Engelbos tijdens een duik in Zeeland een gladde sponspootkrab *Inachus phalangium* (fig. 14). Rond de jaarwisseling waren Kees Peeters en Hannie Kroonsberg op Terschelling en daar vonden ze op een aangespoelde blauwe jerrycan een aantal spookkreeftjes. Aan de hand van foto's werd er gedetermineerd en was het duidelijk dat het ging om de soort *Caprella equilibra*.

Figuur 14. Gladde sponspootkrab *Inachus phalangium* (foto: Valentin Engelbos).

Ellen van der Niet meldde op 19-01 twee strandkrabben *Carcinus maenas* met eieren en een dood exemplaar van de grijze zwemkrab *Liocarcinus vernalis* bij Langevelderslag. Op 02-02 Liep Ellen samen met Petra Sonius strandwacht bij Katwijk. Tijdens deze natte en koude wandeling vonden ze een groot aantal fragmenten en schilden van o.a. de helmkrab *Corystes cassivelaunus*, de gewimperde zwemkrab *Liocarcinus navigator*, de gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus*, de fluwelen zwemkrab *Necora puber* en meer dan 1000x grijze zwemkrab *Liocarcinus vernalis*. Op 03-02 melde

Ellen een zee kreeft(je) *Homarus gammarus* (± 13 cm) bij Langevelderslag. Sieneke Langelaan vond tussen Langevelderslag en Noordwijk een grote schaar van een Zeekreeft op 06-02.

MOSDIERTJES

Op 07-01 en op 14-02 vond Sieneke Langelaan aanspoelsel dat begroeid was met een mosdiertje. Welke soort was nog even onduidelijk, maar Hans De Blauwe bracht het op naam. Het bleek te gaan om het overwoekerend mosdiertje *Alcyonidium parasiticum* (fig. 15).

Figuur 15. Overwoekerend mosdiertje *Alcyonidium parasiticum* (foto: Sieneke Langelaan).

Ikzelf vond op 05-02 Bij Bergen aan Zee een paar plastic voorwerpen waarop ook een flink aantal mosdiertjes zaten. Dit waren ondermeer *Callopora dumerilii*, *Disporella hispida*, *Schizomavella* sp., *Eurystrotos compacta*, *Scruparia ambigua*, *Celleporella hyalina* en een kleine verse, nog paars gekleurde kolonie *Reptadeonella violacea*. Op een klein plastic stripje zaten *Escharella immersa*, *Escharella labiosa* en *Rhynchozoon bispinosum*. Ook een klein plastic emmertje zat vol mosdiertjes. Dit bleek hoofdzakelijk *Aspidelectra melolontha* te zijn (>20 kolonies).

De al genoemde tak vezelwier van Terschelling leverde ook nog een aantal mosdiertjes op, o.a. *Flustrellidra hispida*, *Crisia aculeata*, *Celleporina caliciformis*, koehoornmosdiertje *Scruparia chelata* en kruipend mosdiertje *Scrupocellaria reptans*.

STEKELHUIDIGEN

Begin januari vonden Kees Peeters en Hannie Kroonsberg op Terschelling grote aantallen zeeklitten *Echinocardium cordatum* met daartussen meerdere zeeappels *Psammechinus miliaris*. Verder lagen er grote hoeveelheden zee-sterren *Asterias rubens* met daartussen exemplaren van de gewone slangster *Ophiura ophiura* en een kamster *Astropecten irregularis* (zie foto achterpagina).

Figuur 16. Driedoornige stekelbaars *Gasterosteus aculeatus* (foto: Patrick van Moer).

GEWERVELDEN

Een andere duikwaarneming van Patrick Van Moer, bij Drieschor op 13-11-18, was die van een schooltje driedoornige stekelbaarsjes *Gasterosteus aculeatus* (fig. 16).

Vond Wilbert Kerkhof op 11-01 al een eikapsel van de sterrog *Amblyraja radiata* bij Huisduinen, op 07-02 vond hij er weer één, maar dan nog veel zuidelijker namelijk tussen het Kennemerstrand en de Zuidpier bij IJmuiden. Een flink aantal eikapsels van de stekelrog *Raja clavata* werd op 01-02 gevonden door Arie Twigt tussen Katwijk en Noordwijk. Het waren er ± 40 en werden gevonden samen met acht eikapsels van de gevlekte rog *Raja montagui* en één van de golfrog *Raja undulata*.

Op 18-02 vond Wilbert samen met Marianne Ottervanger, op het strand van Voorne, wel een heel bijzonder eikapsel, namelijk dat van een grootoogrog *Leucoraja naevus* (fig. 17). In het CS is dit de zesde melding van deze soort in de laatste 30 jaar.

Figuur 17. Eikapsel van een grootoogrog *Leucoraja naevus* (foto: Wilbert Kerkhof).

Wilbert was op 28-02 op Texel en vond daar tussen paal 11 en 17 een eikapsel van de blonde rog *Raja brachyura*. Deze soort is evenals vorig jaar ook dit jaar weer meerdere keren gevonden. Een eikapsel van de kleinoogrog *Raja microocellata* werd gevonden tijdens de strandwacht bij Petten op 08-03.

In een bijna lege vloedlijn vond ik op 05-02 t.h.v. de strandovergang Noord bij Bergen aan Zee een heel vers exemplaar van een kortsnuitzeepaardje *Hippocampus hippocampus* (fig. 18). Dit is voor dit jaar al de derde melding van deze soort, want na Linda Prins (zie CS-verslag 79-1) vond ook Isolde Jansen er één op Schiermonnikoog bij paal 17 op 04-01.

e-mailadres CS-man:
rien-tien@ziggo.nl

Figuur 18. kortsnuitzeepaardje *Hippocampus hippocampus* (foto: Rien de Ruijter).